

SELO KUČINE I TRINAEST ISPRAVA O SUTIKVI

Poslije pada rimskog Solina u VII. stoljeću po njegovoj periferiji u kasnijim stoljećima nikla su mnoga hrvatska naselja, kojih nam postojanje jamče ili preostali arhivski dokumenti ili arheološki radovi. Neka su od tih naselja s vremenom nestala, a druga su se sačuvala do danas. Najbolje je sačuvalo neprekidnost svoga života selo Kučine, koje leži na strmome obronku Mosora istočno od Solina. U njemu još danas nalazimo porodica iz predturskog doba.

Samo ime sela Kučine spominje se prvi put god. 1144. u oporuci svećenika Crnote, koji ostavlja samostanu sv. Benedikta u Splitu baštinu »in loco, qui sclavonica lingua Pot Cilco nominatur«. Hrvatsko ime Pod Klkom (Pod Kukom) latinski pisar prekrojio je, kako je njemu bilo lakše izgovoriti.¹ Nad Kučinama se još danas oveći kuk zove Babin Kuk, pa po svoj prilici je taj toponim po njemu nastao.

Opatica Kača (Chazza) reambulirala je taj posjed i popisala njegove granice. Pritome spominje kapelu, u kojoj leže kosti Crnotinih pradjedova, zatim stari put i dolac (vallis) Trstenik, koji se latinski zove Calamet. Odatle k sjeveru diže se greben (grippa) hrvatski zvan Brus, zatim neka uzbrežina (ripa) pod bunarom, na toj uzbrežini su tri kamena jedan nad drugim, poviše je polje zvano Jedro. Potom nabraja bunar »cum dubus (!) coronis« i zemlju Kladive, pa Godomiršćinu i Granicu, napokon dolinu sve do visokog kamena, »usque ad excelsum saxum«. Sam ovaj »zavod« učinjen je mnogo poslije smrti popa Crnote, i to, kad su njegovi baštinici zapravdali samostan sv. Benedikta.

Svi se ovi toponimi mogu i danas raspoznati pod selom Kučine. Kapela, zaista, ne postoji, ali sjeverno od Kučinskoga Trstenika (ima i drugi splitski Trstenik) prostire se Stinica, litica staklenasta kamena, koja se valjda u starini zvala Brus, čega je ostatak današnji blagoslov polja na tom mjestu. Živa je tradicija, da je tu bila crkva. U Kučinama izvire potok Trstenik, a kroz njegovu dolinu vodio je put, zapravo ogranak rimske ceste Salona-Aspalathos

¹ Cod. dipl. II. 54-57. Smičiklas pogrešno ubicira Pot Cilco - Pod Kilom.

i Salona-Epetion (Solin-Split-Stobreč). Ostaci su te ceste današnji poljski putovi.² U Kučinama postoji bunar Krunik (valjda starinski puteus cum duobus coronis). Drugi bunar poviše tri kamena odgovara današnjem zdencu u Vrbici kod Jidra ispod crkve sv. Luke u groblju. Ta je crkva još iz predturskih vremena.

Kladive su današnje Okladnice ispod kote 92. između Libovca i bujice Drāga. Odatle se otvara dolina sa strane mora, t. j. prema jugu i dopire »usque ad excelsum saxum«, što nije drugo nego današnje »Kame« uz selašce Kamen.

Kad je opatica Kača provela reambulaciju ovoga posjeda, bili su joj pri ruci kod toga posla ovi ljudi: Petrus Girgurelli filius, et Vulcina Viti, archipresbiter de Cilco nomine Vilcotta, Beros qui Agimbo premitur, Iuan, Chualis nepos Arseni, Tollina de Brechle, Gruban Zanici, qui est ostensor predicti territorii, Musco Jadreiz, Dragos Silce, Milesa nepus Ozor, Ruguna filius Striani, Stephanus cum suo fratre Bacula, ibidem vero Micha Malanarate, Sabacius clericus.

Dakle osim dva Splićanina, Romana Malanarate i notara Sabacia sve sami Hrvati: Petar Grgurević (Girgurelli), Vučina Vidić, Toljen, Gruban, koji je pokazivao granice, bez sumnje je iz Kučina, Mileša i Rugonja. Velik broj svjedoka Hrvata, pokazuje, da još prevladuje hrvatski običaj, po kojemu istinitost isprave crpe svoju snagu iz što većeg broja svjedoka, a ne iz autoriteta notarske službe. Ti su Hrvati bez sumnje iz Kučina, a među njima treba istaći onoga »archipresbiter de Cilco nomine Vilcotta«. Njegovo ime u latinskoj grafiji odražuje hrvatsko sa čakavskim naglaskom: Vukōta. Kako je on archipresbiter, dakle dekan, koji ima nadzor nad nekoliko župa, a ta čast nosi još i pohvalni naziv »oculus episcopi«, to je znak, da su Kučine bile među važnijim selima splitske nadbiskupije. Kraljevski grad Klis bio je također sijelo arhiprezbitera, pa se kučinski i kliški arhiprezbiteri nalaze među potpisnicima splitskog crkvenog sabora god. 1185. Važnost ovih dvaju archiprezbitera svjedoči i red, kojim oni potpisuju zaključke sabora.

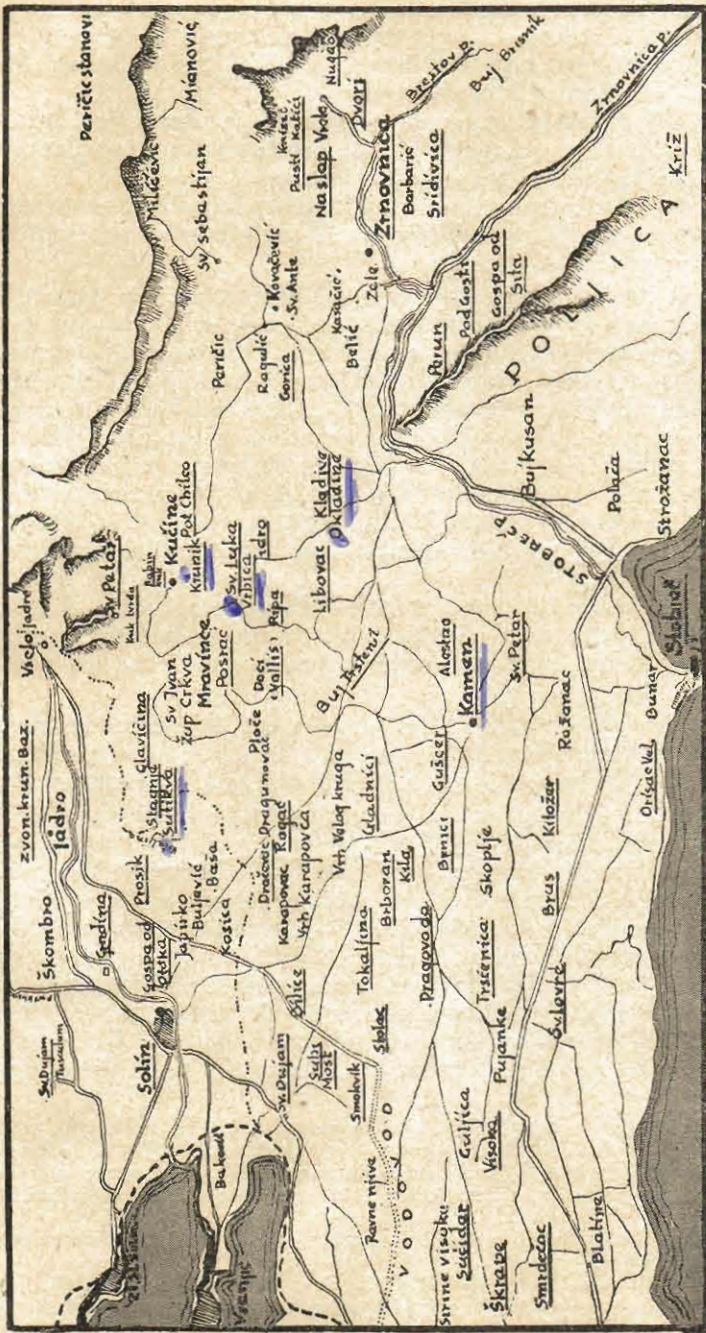
Sabor god. 1185. imao je zadatak, da reorganizira splitsku nadbiskupiju zajedno s njezinim područnim biskupijama. Uz biskupe, opate i kanonike prisustvuje saboru i više arhiprezbitera. Među njima spominju se na prvom mjestu poslije splitskoga kaptola: Vilcotta archipresbitero de Clissa, Vilcotta archipresbitero de Kilereo (!), a onda arhidakon trogirski i dr.³ Ime Kilereo pogrešno je tradirano, pa ima stajati de Kalco, kako je u splitskom egzemplaru i u Farlattija ili de Kileo, zapravo Kilco, kako ga donosi Lucije, što odgovara Pot Cilco ili de Cilco, dakle Kučine.⁴ Ovaj archipresbiter Vilcotta identičan je sa svjedokom arhiprezbiterom Vukotom u Kačinoj reambulaciji s Vilcota, arciprete de Vilco, zapravo Kilco (Smičiklas II. str. 157).

U odlukama sabora na prvome mjestu određuju se granice i dekanati (parochiae) splitske nadbiskupije: »Definimus itaque pari voto et communi voluntate eorundem suffraganeorum, ut archeipiscopus Spalatensis has habeat

² Jelić L: Crtice o najstarijoj povijesti Splita (Vjesnik hrv. arheol. društva N. S. II. 1896/7. str. 90-91.

³ Smičiklas: Cod. dipl. II. 192-194.

⁴ Farlatti: Ill. sacrum III. str. 214 i na str. 215. bilj. 3 - Kukuljević: Codex diplomaticus str. 130-132.

Legenda: Potertana imena.
povijesni su toponimi!

parochias: Clissam, Scalle, Zminam, Zettinam totam Cleunam, totum Masarum et totum Dol usque ad Vrullam«.

Po čitavome kontekstu očito je, da parochia znači dekanat ili arhipresbiterat, a splitska nadbiskupija ima ih sedam: »Klis, Skale, Smina (Muć-Neorić)⁵ Cetina, Hlivno, Mosor i Dol do Vrulje.

Od svih tih parohija, dekanata nepoznata je ubikacija Skala. Kučine bi mogle biti sijelo toga dekanata, koji se prostirao tamo oko Žrnovice ili Podstrane, ili pak poljičkog, što je teže vjerovati.

U XII. stoljeću Kučine su morale biti dobro napučene, jer se arhipresbiteri nisu postavljali u mršava i zabitna sela. Zbog plodnosti tla i Spliciāni se često parbe oko zemalja u okolici Kučina.

Tako su se pred splitskim knezom Grubešom god. 1208. parbili Dobra, žena Karacija, i njezin brat Nikola. Dobra je tražila od brata dva dijela baštine u Kučinama, jedan svoj i drugi svoje sestre Tihe, koja je stanovala u Zadru i prodala svoj dio sestri Dobri. Knez Dobreša dosudio je Dobri njezino pravo i odredio Vučinu Vitova za pristava, koji će uvesti Dobru u posjed. Ovaj je pošao s Dobrom iz Splita u Kučine i poveo sa sobom Desu Marula, Andriju Guzeba pa pred njima i mnogobrojnim Kučinjanima i pred sinovima Rusine dodijelio je Dobri u Gladniku dvije zemlje, u Lastvicama (Alestizo) jednu zemlju, pod Gostinjem (Gostan) jednu zemlju, u Posraču (Apostrazo) jednu zemlju, pod Sv. Teklom jednu zemlju i od čitave baštine, gdje god se mogla naći dva dijela.⁶

Sve prednje zemlje leže u polju između Kamena i Kučina. Alestizo tumačim kao Ad Lestice »Na Lastvici«, a to su malene podzidane zemlje, kakve se nalaze kod Kamena i kako ih opisuje reambulacija opatice Kače uz dokumenat oporuke Crnotine god. 1144.

Lokalitet »Pod Gosti« (Sub Gosti) ima se tražiti pod brdom Perunom, gdje se selo Gostan spominje g. 1430., kad se Ivanu Nelipiću dosuđuju razna sela u Primorju i Poljicima. Na koti 440 ima ruševinā, koje narod zove Gostan.⁷

»A Postrazo« odgovara romanskome Post stratam, t. j. iza pločanika, danas pod Mravincima »Posrač«. Sv. Tekla, današnja Sutikva, zajamčena je mnogim dokumentima. Na karti je kota 130. O njoj će biti više govora kasnije. Koliko su zemlje oko ovog sela bile plodne, toliko su bile i dobro obrađene. Već u to doba nalazimo u Kučinama uz oranice i vinograde. God. 1212. kod zamjene zemljišta Kučinama (in Kilco) Madij, sin Jure (Jorre) dao je Stoji »Dugome« (Longo) i njegovoj ženi nešto malo zemljišta (tres barcos – tri koraka) u širinu i dužinu, što je učinjeno više simbolički, jer se zahtijevalo, da prodaja bude juridički utvrđena u formi zamjene.⁸ Prava cijena zemlji isplaćena je dvadeset zlatnih romanata i nešto pro fine (finito precio).

⁵ Katić: Starohrvatska župa Smina (Vjesnik za a. i h. dalm.) sv. L god. 1932. str. 74–84.

⁶ Smičiklas: Cod. dipl. III. 80–81 – coram eis et multis Kilzanis et filiis Rusinne assignavi sepedicte Dabre in Gladnic II-(duas) terras, in Alestizo I(unam) terram, sub Gosti I (unam) terram, a Postrazo I (unam) terram et de tota hereditate ubicumque inueniri poterit duas partes.

⁷ Pivčević don Ivan: Nekoliko poljičkih isprava iz XV. stoljeća. (Supplemento al Bul. di a. e s. d. 1908. br. 3–5, str. 11.).

⁸ Smičiklas: Cod. dipl. III. 112 – Za običaj davanja zemlje vidi za Split Smičiklas: o. c. II. 280–281. za Trogir: Barāda: Trogirski spomenici I. u indeksu pod riječju Cambium za Poljica u statutu čl. 52^a (81).

Ta je svota isplaćena za vinograd, koji se nalazio kao i ono malo zemljišta u Kučinama. Pogodba je sklopljena, a da vinograd nije bio izmjeren, pa se zato ističe, da »mora biti prostran 20 vretena«. Kako se u Kučinama križaju posjedi Hrvata i splitskih Romana, to se i pravni običaji jednih i drugih nalaze u dokumentima, koji se tiču ovoga kraja.

God. 1215. prodaju Stjepan Ustina (Ustinna) i Dražil sinovi pok. Ružine (Ruzinne) ili Ručine, iz Kučina (de Kilco) Dujmu Vrbi zemlju pod crkvom sv. Ivana »finito pretio duorum romanatorum et medii pro fine et uno pario subtularium, besuetie«. Sva tri pravna izraza »pro fine« »finito pretio« i »besuetie« na istome mjestu stvaraju zabunu kod onih, koji tvrde, da latinski »pro fine« odgovara hrvatskom besuetie (bezvetje). Možda zaista znače oba izraza isto, pa kako su dva prodavaoca, jedan je primio $\frac{1}{2}$ romanata pro fine, a drugi par obuće za bezvetje. Ta nisu mogli dijeliti par obuće među sobom.⁹

Kučinsko-splitski dokumenti donose nekoja imena svjedoka po više puta. U dokumentu iz god. 1208. kod predaje posjeda Dobri Karačevoj bili su svjedoci sinovi Ružine, koji se sada i po imenu spominju. Taj put je glavni svjedok bio Vučina Vitov, koji je kod Kačine reambulacije baštine popa Crnote bio advokat (sindik) samostana sv. Benedikta. Ta je naime reambulacija izvršena »alio igitur tempore«, t. j. kasnije od oporuke, koja je iz godine 1144. Opatica Kača javlja se u dokumentima od 1171. do 1214., pa je u tom razdoblju reambulacija izvršena. Ovaj je Vučina Vidov po svoj prilici ista osoba s Vučinom Vida Krivonosića (Vulcina filius Witi Nasitorti), koji se parniči g. 1188. i 1200. s Kačom opaticom radi zemljišta u Dilatu (Vlačine).

Interesantna je prodaja zemlje g. 1232. »sub Kilco ubi dicitur Postros«. Teodor, sin Radošev ili Radočev (Radozi) prodao je zemlju za tri romanata (precisa vendicione trium romanatorum, de quibus me bene voco pacatum) Boscuteru Spličaninu, svome zetu, koji je ujedno i jednu kupio zemljicu od svećenika Sabe Kalistora za $\frac{1}{2}$ romanata. Tu je zemljicu svećeniku Sabi darovao spomenuti Teodor. Svjedoci su Miche Jorre, Dragoslaus Niger, Bratul et Dobremil de Kilco. Je li Niger prevedeno Crnota ili obratno? Bratul Kučinjanin ima biti Bartul, analogno Sumarta Sumrata, Mratovo (u Promini s crkvom sv. Martina).¹⁰

Jednako tako »precisa vendicione« prodao je za 4 perpera g. 1234. sub Kilco iuxta Spilla(n) i za par obuće uime besuetie (par subtularium besuetie) Dobromil frater Tolentii Boscuterus Juriso clerico filio presbiteri Velcinne.¹¹ Dobromil ima ženu Pervu (Prvu), a prodaja se vrši pred svom rodbinom (coram omnibus consanguineis nostris). Sve je to hrvatsko, običaji i imena. Romanska porodica u rodbinskim vezama s Hrvatima iz Kučina (vidi prednji dokumenat iz g. 1232) poprima hrvatska imena Dobromil i Toljen. Ovaj je dokumenat važan i za crkvene prilike u splitskoj nadbiskupiji.

⁹ Smičiklas: o. c. III. str. 130–131. Subtulares su vrsta obuće. Vidi Du Cange: Glossarium mediae et infimae latinitatis« pod riječju »subtulares«.

¹⁰ Smičiklas: o. c. III. str. 364.

¹¹ Smičiklas: o. c. str. 408. »quomodo vendidimus tibi Jurisco clerico filio presbiteri Velcinne quandam »terram nostram, que est sub Kilco iuxta Spilla precisa venditione quatuor perperorum – Insuper dedisti nobis per subtularium bessuetie.« Jasno je da mjesto »per« u Smičiklasu treba stajati »par«. Vidi i Smičiklas o. c. II. str. 157.

Juriša, kupac, klerik je i sin svećenika Vučine. Kako je zemlja, koja se prodaje, u Kučinama, valjda je i Juriša iz Kučina te po svoj prilici sin arhiprezbitera Vučine ili Vukote, koji nam je poznat iz predašnjih dokumenata. Valjda je spao sa časti arhiprezbitera, pa se Juriša zove sin svećenika (filio presbiteri). Jednako i arhipresbiter kliški imade sina. God. 1178. fungira kao pristav »Vilcico figliolo dell' arciprete di Clissa«. Juriša uza sav »defectus natalium« postao je svećenik.

U Kučinama je splitski benediktinski samostan sv. Benedikta imao više zemalja, pa je vodio i parnice zbog njih s Kučinjanima.

Godine 1292. Dimencija Dobrozijeva u crkvi sv. Benedikta ostavlja oporukom istome samostanu sve svoje imanje u Kučinama i pod Kučinama (in Cilco et sub Cilco).¹²

Samostan je u Kučinama u Gladnicima, kako je već spomenuto, otprije baštino ovaj znatan posjed. Godine 1294. Stana opatica morala je braniti posjed samostana pred izabranim nadbiskupom splitskim Jakovom protiv Budine Desimirovića, koji je tvrdio, da je njemu od njegovih rodaka Kučinjana (quod eum sibi a parentibus de Kelco) darovana četvrtina čitavog teritorija kućinskog (quarta pars totius territorii de Kelco data esset), a u tome teritoriju nalazi se i posjed, koji drži samostan. Budina je izgubio parnicu, jer je opatica Stana prikazala isprave, po kojima je jasno, da su te zemlje odavna darovane i oporučene samostanu tako, da je već nastupila i zakonska preskripcija.¹³ Kako se iz ovih dokumenata razabira, Splićani su nastojali, da u Kučinama prošire svoj životni prostor. No kako su Kučine bile na samoj ivici splitskoga polja, tu su se sukobili Splićani s gospodarima Klisa i Omiša, sa Šubićima, koji su preko Žrnovice i Kučina držali vezu između ova dva svoja grada imajući i Solin u svojoj vlasti.

Ljudevit Mauroceno, knez šibenski, i Ivan Gradonico, knez trogirski, imali su kao mirovni suci god. 1328. presuditi u sporu između Splita i Klisa (Šubića) zbog granica. I Splićani i Šubići traže takve granice, da Kučine imaju u svojoj ruci.¹⁴ Trideset godina kasnije Splićani šalju poslanstvo kralju Ljudevitu tražeći takve granice prema Klisu, da njima ostanu tri sela: »Colch, Cris et Goricca«. ¹⁵ Colch je latinska grafija za Kuk = Kučine, Križ je danas lokalitet u Podstrani, kota 533, a Gorica se nalazi ubilježena na karti iz g. 1650. u polju između Kučina i Žrnovnice. Ta se tri sela inače spominju g. 1398., kada nadbiskup Andrija Gualdo daje splitskoj općini u najam desetinu čitave nadbiskupije izuzevši sv. Mihovila in Dilato (Kaštel Kambelovac) i sela Smoljevac, Colch, Križ i Gorica.¹⁶

Kod prijedloga o razgraničenju s Klisom više puta je spomenut humak sv. Tekla zajedno s istoimenom crkvom. Danas se taj humak zove Sutikva (Sutikla > Sutikva). Negda je ovaj bio na granici između kućinskoga i kliškog polja, pa se lokalitet Postros (Posrač), koji se prostire ispod Sutikve, pribraja Kučinama. Crkva je bila po srednjovjekovnom običaju posvećena dvjema svecima: sv. Tekli i sv. Ivanu Krstitelju. Za turskih provala u ovaj kraj

¹² Smičiklas: o. c. VII. str. 94.

¹³ Idem VII. str. 184.

¹⁴ Idem IX. str. 436-437.

¹⁵ Idem XII. 540, 658.

¹⁶ Jura decimalia, prijepis nadb. Ponzoniu iz g. 1622 u arhivu biskupske kurije u Splitu.

postradala je, te joj ostala uspomena u imenu brdašca i u crkvi sv. Ivana Krstitelja u Mravincima, kamo su se prema Mosoru povukli stari stanovnici i ponijeli sa sobom kult toga sveca.

Premda je Sutikva s poljem oko sebe pripadala Kučinama, ipak su tuda imali i Klišani svoga posjeda, pa su često presezali i preko svojih granica.

U arhivu splitskoga stolnoga Kaptola nalazi se prijepis trinaest isprava, koje se odnose na zemlje oko Sutikve, zbog kojih je bilo više parnica i tužakanja sve do samoga kralja Ljudevita I. Ove isprave osvjetljaju nam uz ostalo i pravnu nesigurnost i samovolju kliških feudalaca, spominju neke kastelane kliške, značajne su i diplomatske strane zbog datiranja i drugih diplomatskih pravila. Donosim njihov originalni latinski tekst onim redom, kako se nalaze poredane u kvaternu, a koji ne odgovara uvijek hronološkom redu. Ovdje pak evo njihova sadržaja:

Kaptol splitske katedrale svjedoči, da je pred njih došao Cvitani Dessominov iz Hvara, sada nastanjen u Splitu (habitor Spaleti) i predao im neke dokumente i prijepise na ovjerovljenje.

I. Prva isprava pisana je na sam Božić (die septimo exeunte decembris) god. 1251. u doba kralja Bele i drugih dostojanstvenika, a to su slavonski ban Stjepan,¹⁷ knez splitski, Ivan, knez modruški. Kapelan splitske općine i ujedno notar Amicus napisao je, kako je Marcus Sucte darovao Ivanu Vitalijevu sve zemlje pod Sutikvom (subtus Sanctam Teclam), ali tako, da ih Marko uživa dok je živ, no ni na kakav način ne smije ih otuđiti, a poslije smrti Markove postat će to Ivanova svojina. Ta darovština »među živima« nije bila bez kakve usluge (gratuita), o čemu radi

II. isprava, ranija po vremenu, ali je u uskoj vezi s prvom, dne 21. XII. 1251. (die undecima exeunte decembris). U njoj se pripovijeda, da je Ivan Vitalijev darovao Marku Sucte kao uzdarje (in remuneratione) haljinu od tvrde tkanine (de stamine forti).

III. isprava. Poslije četiri godine 22. VII. 1255. preinačio je Marko Sucte svoju prijašnju darovštinu od 25. XII. 1251. te se odrekao doživotnog ploduživanja i prepustio Ivanu Vitalijevu sve one zemlje u potpuno i neograničeno vlasništvo.

IV. isprava radi o diobi očinstva i materinstva između Margarite, žene Ivana Vitalijeva, i njezina brata Mihovila. Ovom diobom Vitalijevo se imanje proširilo. Godine 1255., dne 27. XI. (die quinto exeunte novembris) provedena je dioba u kući Margarite. Kod diobe dobio je njezin brat zemlje u Lori (super Grippa de Lagarano), zatim u Dolu (in Valle) i ispašu u Žnjanu (pastinum de Jumanu), a Margarita zemlju kod Gripa, pa zemlju u Dolu i u Lučcu,¹⁸ onda zemlju u Žrnovnici (terram de Bade) i zemlje pod humkom sv. Tekle (Sutikva – terras subtus sanctam Teclam), sjenokošu u Blatu Žrnovskom (senocossam in Blata de Bade) i zemlju s vinogradom u Mrtovljaku, također u splitskom polju. Ispravu je napisao notar Amicus, a svjedok je bio muž Margaritin Ivan Vitalijev.

¹⁷ Stjepan od plemena Gutkeled bio je ban čitave Slavonije »totius Sclavoniae« 1248–1260. god.

¹⁸ U reambulaciji nadbiskupskih dobara iz g. 1397. stoji: In Arcuzo ubi slavice dicitur Na Lučac, Farlatti III. str. 344 b.

V. isprava. Ove zemlje pod crkvom svete Tekle ležale su uz posjede grada Klisa, pa ih stao prisvajati kliški župan Mildrag, no kasnije svidio se i opozvao svoje zahtjeve. Isprava o tome sastavljena je na trgu u Splitu (in platea) 8. V. 1270. za kralja Bele, nadbiskupa Ivana, bana Henrika (Gisingovca 1267–1270) i sudaca Vučine Sriće, Petra Leonardova i Prvoslava Dobralova. Još je prisutan kao svjedok kliški sudac Stjepko. Ispravu je napisao notar Luka, splitski kanonik.

Mildrag je izjavio, da na te zemlje nema pravo ni on, ni koji drugi kraljev službenik, niti one pripadaju gradu Klisu, i ne će ih ubuduće tražiti, jer je posve sigurno, da su svojina Ivana Vitalijeva.

VI. isprava. Nije čudo, što je podžupan kliški svojatao te zemlje, jer su bile u međašu s kliškima, pa su i neki Klišani imali na njima svoje vinograde.

Ova isprava sadržava presudu splitskoga nadbiskupa Hugolina u parnici između splitskoga kanonika Grgura, sina Ivana Vitalijeva, i Desimira, upravitelja crkve sv. Tekle i sv. Ivana (Desimirum, rectorem Ecclesiae Sanctorum Tecele et Johannis) dne 9. VII. 1350.

Desimir je priznao, da je nepravedno zadavao neprilike Grguru zahtijevajući od njega zemlje za crkvu sv. Tekle, a koje pripadaju Grguru po baštinskom pravu (spectantibus ad ipsum presbiterum jure patrimonii), što je dokazao donijevši na sud starije isprave o svome pravu na te zemlje. Granice tih zemalja ovako su utvrđene:

»S istočne je strane crkva sv. Tekle, sa zapadne zemlje kliškoga kneza (comitis), s juga druge zemlje kanonika Grgura, na jednoj od njih bio je vinograd Petrinje iz Klisa (Petrinii de Clissia), na drugoj pak vinograd Smoljana Jordamnića iz istoga mjesta.«

Notar Grupša, svećenik, napisao je ovu ispravu, a nadbiskup udario veliki viseći pečat. Kao svjedoci fungiraju makarski biskup Valentin, Nikola Mužatić (Muxati), kanonik splitski, i Kristofor Augubio (Eugubio). No ni poslije ovoga nijesu se mirno uživale ove zemlje.

VII. isprava. Kad je Grgur umro, Klišani su opet zaposjeli njegove zemlje pod Sutikvom, pa se baštinik Grgurov Cvitan Desomanić potužio Rafaelu de Surdis, koji je bio vikar hrvatskoga hercega Karla Dračkoga i knez zadarski,¹⁹ i ovaj 18. III. 1373. piše kliškome knezu ili njegovu zamjeniku (comiti Clissiensi vel ejus vicecomiti), da mu se potužio Cvitan Desomanić iz Hvara »successor bonorum quondam domini Gregorii quondam Johannis Vitallovich«, da su mu neki Klišani prisvojili posjede. Zato neka, vidjevši Cvitanove dokumente, donese kratku i brzu odluku bez obzira na običajno pravo; jer Cvitan nije Klišanin i ne poznaje te običaje. Ivan Vitalis iz starijih dokumenata u ovoj ispravi, koju izdaje rođeni Talijan, dobio je već hrvatsko patronimičko prezime Vitalović.

Pismo, naredba, izdano je u Splitu 18. III. 1373. i pečatano.

VIII. isprava. Na to su 5. IV. 1373. Vladislav i Ilija »vicecomites et castellani Castrj Clissii« izdali ispravu, kojom su dosudili tražene zemlje Cvitanu, pošto su proučili pismo Rafaela de Surdis i sve dokumente o pravima Cvitana Desomanića, a to su ovdje donesene isprave iz god. 22. VII. 1255, 8. V. 1250, 9. VII. 1350.

¹⁹ Raffaele de Surdis di Piacenza postao je upravo te godine vikar Karla Dračkoga i knez Zadra, što je 1372. g. bio Ivan, biskup Vaca (vidi Brunelli Storia di Zara str. 489).

Ta je isprava izdana pred vratima grada Klisa, a prisutni su bili omiški knez Nikola de Petracha i Petar Ivana Egidijeva, Splitsanin, koji su bili pozvani, da uredi ovaj posao. Drugi Splitsanin Matej Papalis pregledao je ispravu kao examiner, a napisao ju je splitski notar Petar de Annobonis.

IX isprava. Na temelju prednje kliške presude naredio je Karlo Drački kliškome kastelanu Ladislavu Ladislaviću 13. VII. 1373., dakle četiri dana kasnije, da bezodvlačno zabrani kliškim gradskim kmetima (iobagionibus), da se ne usude orati, obrađivati ili vršiti jematvu na zemljama i vinogradima Cvitana Desomanića iz Hvara, stanovnika splitskoga, a te zemlje leže pod crkvom sv. Tekle pod selom zvanim Kuk (sub ecclesia Sancte Teclae, sub villa hoc nomine vocata Calk), što je bez sumnje istovetno sa starim sub Cilco, Kućine. Ovo selo Kućine prostiralo se prema tome i onuda, gdje su danas Mravince i niže ispod Sutikve. Sutikva se diže ispod Mravinaca.

Tu je ispravu prepisao i ovjerovio zadarski Kaptol.

Uzalud je bila i ta stroga odredba Karla Dračkoga, jer su Klišani i nadalje napadali Cvitanov posjed, pa je ovaj napokon zatražio zaštitu svoga prava i u samoga kralja Ludovika.

X. isprava. Kralj je nato iz Budima 1374. godine pisao Karlu Dračkome, neka dade uvesti u posjed Cvitana, kojega neki Roganić iz Klisa ometa u posjedu zemalja, kojima su granice ove: s istočne strane brdo Svete Tekle, s južne zemlje Lombardića i Mazolića (Lombardichi et Mazolichi) Splitsana, sa zapada zemlje Prosik (iskrivljeno: Pastricz) nadbiskupa splitskoga, sa sjevera stari putevi nazvani stagnje (vie veteres Stagne vocate).

Ove se granice nešto razlikuju od onih iz godine 1350., jer su onda sa zapadne strane između nadbiskupova Prosika i zemalja Cvitanovih pređa Vitalovića bile zemlje kneza kliškoga, a god. 1374. graniče neposredno s nadbiskupovim Prosikom i drugim Vitalovićevim posjedom. S južne strane su god. 1374. Lombardovići i Mazolići, a g. 1350. graničile su zemlje istoga gospodara Grgura Vitalovića, a bile su majčina mu baština, pa ih je Cvitan inkorporirao staroj tekovini Vitalovića.

Karlo Drački pismom od 9. IV. 1374. određuje Damjana Varikašića Ivanova iz Zadra, da uvede u posjed Cvitana. Ujedno traži od zadarskoga Kaptola, da i on izašalje jednog svoga čovjeka. Kaptol je odredio svoga arhidakona Mihovila, koji je 24. IV. 1374. referirao Kaptolu zadarskome, da je s Damjanom Varikašićem došao k humku sv. Tekle i našao tu težake, koji su radili u polju. Pred ovima rečeni Damjan, od hercega određen pristav, uveo je Cvitana u posjed zemalja pod brdom sv. Tekle između granica, koje su mu bile naročito pokazane od spomenutih težaka. Pristav Damjan dao je u ruke Cvitanu nešto zemlje i granja s onoga posjeda, i Cvitan držeći ovo u rukama u prisutnosti arhidakona Mihovila, stojeći na tome posjedu i izlazeći iz njega, svečano je izjavio, da ga hoće u istinu posjedovati dušom i tijelom.

Premda su prošle samo četiri godine od ovoga uvoda do vremena, kad je Kaptol splitski prepisao i ovjerovio ove dokumente, ipak bi se mogla poroditi sumnja u ovaj dokumenat iz godine 1374. U njemu se spominje Damjan Ivanov Varikašić kao pristav, a dokumenti zadarski iz god. 1367. (u Smičiklasu pogrešno 1368) i g. 1373. bilježe, da je ser Damianus mrtav. God. 1367. (Smičiklas Cod. dipl. XIV. str. 114). ubilježena je: »Domina Pasina relicta Damiani condam Joannis de Vericassis«, a god. 1373 (Smičiklas o. c. XIV.

str. 540). datira se: »Actum Jadre, in domo habitationis domine Paxine relicte condam ser Damiani de Varicassis«. No ovu je ispravu napisao kaptolski notar Ilija, referirao je o izvršenom poslu arhidakon Mihovil, pečat je udaren, pa usto i kratko vrijeme od četiri godine ne dopuštaju, da bi se mogao uspješno plasirati falsifikat. O istinitosti onih drugih dviju isprava (g. 1367. i 1373.) raspravljati nije zadatak ove radnje.

XI. isprava. Nije koristio ni uvod u posjed, jer su Klišani jednako držali Cvitanove zemlje, pa Karlo Drački 6. VIII. 1374. piše oštro pismo kastelanu Klisa i njegovu zamjeniku, da bezodvlačno pomognu Cvitanu Desomaniću (Cvitanum Essomanitg!) pobrati plodove s njegovih zemalja. Ne izvrši li se ovaj nalog, on će tako postupati, da će to biti drugima na usvijest. To je pismo upućeno Magnifico Viro Castellano Castris Clissio vel ejus locumtenenti, a da nije označeno ime Kastelana.

U to doba držao je Klis kao kastelan knez Juraj Kurjaković, sin Pavlov, a njegov zamjenik bio je Juraj Spirančić, dakle velika i moćna vlastela.

Ili je Kurjakovića pozvao Karlo Drački k sebi u Zadar, ili se on slučajno kod njega našao, svakako je herceg Karlo usmeno opomenuo kneza Kurjakovića (oraculo vive vocis), da smjesta izvrši što mu je naredio u svome pismu. Kurjaković nato piše Spirančiću iz Zadra 31. VIII. 1374.

XII. ispravu. Kurjaković naređuje Spirančiću, neka tako postupi, da se Cvitan ne bi imao na nj ni na ikoga drugoga već tužiti.²⁰ Pa je i sve to bilo uzaludno. Ne mogući doći do svog prava, Cvitan se konačno obrati kralju Ludoviku, da ga zaštititi.

XIII. isprava. Kralj 1375. (dominica Invokavit – 11. III.) oštro je naredio (seriose comittimus et mandamus) banu Hrvatske i Dalmacije (te godine bio je Petar Čudar 1368–1380) i kastelanima Klisa, da zaštite Cvitana Desomanića (Zvitanum Dissmanith) u posjedima, koji su bili Grgura Vitalovića (Gregorii Vitalovig) u kliškom okrugu (in confiniis Clisse).

Tom se ispravom završava borba oko zemalja kod svete Tekle, a one su nam svjedočanstvo, kako i za velikoga i moćnog kralja Ludovika nije bila čvrsta pravna sigurnost.

Iz tih dokumenata proizlazi, da se selo Kučine prostiralo svojim teritorijem sve do granice Klisa, zatim, da je crkva sv. Tekle bila posvećena i sv. Ivanu, dalje, da je romansko ime Vitalis postalo hrvatsko patronimičko prezime Vitalović. Kasnije se ovaj posjed prozvao Vitaljina po Vitalovićima. Kad se fiksiraju granice posjeda splitskoga nadbiskupa u reambulaciji 1397., onda se ovako opisuju:

»versus orientem sicut incipit Stiniza continuata usque ad terras Ecclesiae S. Georgii de Clissio et deinde per aliam Stinizam recto tramite per maiorem

²⁰ Ova isprava je važna za rodoslovlje knezova Kurjakovića. Klaić u svojoj raspravi »Rodoslovlje knezova Krbavskih« (Rad Jugosl. akad. knjiga 134, str. 195) kaže za kneza Pavla: »Ne ima spomena, da je za sobom ostavio potomaka«, pa na str. 202. donosi Gregorija, sina Budislavljeva te ga istovetuje s Karlovim ocem Jurjem = »Carolus quondam comitis Georgii«. Naš dokument ispravlja to Klaićevo mišljenje, jer jasno svjedoči, da je Georgius (Juraj) sin kneza Pavla Kurjakovića (Comes Georgius quondam comitis Pauli de Cyryaco, comes et castellanus Clissiensis), posve druga osoba od Gregorija, sina Budislavljeva. Kako je ovaj Juraj imao sina Karla, to se Pavlovo pokoljenje nastavilo i u lozi sina mu Jurja, koji je svome sinu dao ime svoga brata Karla, pradjeda Karlovića, s posljednjim potomkom slavnim banom Karlovićem († 1531).

ripam usque ad lapidem vocatum Chien continuo contigua cum terris vocatis Vitalihna« – dakle nadbiskupske su zemlje u dugom medašu s Vitaljinom, što odgovara i opisu iz god. 1374. Humak svete Tekle god. 1397. piše se Chien, što je iskrivljeno Hlm (Hum).²¹

»Pod Kukom«, »Sub Cilco«, ime za današnje Kučine, s vremenom se pomjerilo. Do XVI. st. ovo selo ima samo gospodarsku važnost za Split, pa odatle toliki dokumenti, koji su nastali kupoprodajom ili parnicama za pojedine česti polja Pod Kukom, ali otkada su učestale turske provale u solinsko polje, veću važnost poprima onaj dio sela, koji dominira nad solinskom kotlinom. Kuk više Sutikve u Mosoru, a ne onaj prema Žrnovnici, ima otada stratešku vrijednost, koju ističu mletački vojni stručnjaci. To je kota 285., na kojoj se dizala negda tvrđavica, o kojoj 1. IV. 1520. piše Ivan Mauro mletačkoj vladi sa galije u Splitu: »Vidio sam tvrđavu Kuk, udaljenu od Solina dvije milje, koja je sagrađena na brdu. To je mjesto vrlo važno, na koje se može osloniti, ali tu nema straže, a u prošlosti je bio jedan korporal s mjesečnom plaćom od jednog dukata. Tvrđava je u rukama seljaka, ali slabo čuvana.«²²

I godine 1524. referira o Kuku Malatesta Baleono, koji je obilazio splitsku okolicu: »... stražarnica Kuk, odakle se drži pod okom čitava okolica koliko prema Trogiru, toliko prema Splitu, i nalazi se prema Klisu. Po mome uvjerenju trebalo bi je popraviti, jer je vrlo važna i potrebna u ovome kraju za svaki slučaj, i položaj je po sebi vrlo tvrd.«²³

Pa ipak Mlečani nisu mnogo marili za tu tvrđavicu. Godine 1534. u svojoj relaciji splitski knez Leonardo Bollani opominje mletačku vladu: »Tvrđava Kuk udaljena od Klisa dvije milje vrlo je važna točka i potrebna, da se s nje javlja čitavena teritoriju, jer se odatle može otkriti napadaj sa svake strane, ali jer je u vrlo lošem stanju, treba je popraviti.«²⁴

Međutim su Klis uzeli Turci 1537., a s njim i Solin i okolicu. Godine 1539. Murat Čehaja porušio je tvrđavicu Kuk.²⁵ Poslije toga nestalo je nekoliko sela, među koja treba ubrojiti i sredovječno selo Prosik. Antonio Pasqualigo izvješćuje g. 1567.: »Od kule u Solinu prema istoku na jednom visokom kamenu bila je u sretnija vremena tvrđava Kuk uvrh teritorija. To je bila stražarnica, koja je opažala neprijatelja izdaleka, a neprijatelj ju je zauzeo u doba mira. Pod ovom tvrđavom bilo je jedno selo sa druga tri na gorskoj kosi. Uz spomenutu tvrđavu s istočne strane, pošto je zauzeta, stanovnici svih četiriju sela povukli su se da stanuju u jednome, koje je prozvano Novo selo, a koje je, dok je živio Rustem-paša, bilo njemu darovano od Turčina zajedno sa solinskim mlinovima, a poslije njegove smrti njegovoj udovici sultaniji.«²⁶ Budući da u istome izvještaju Pasqualigo spominje i Sasso (Kamen), to se Kuk i Kamen ne mogu identificirati, jer su to dvije različite točke.

Za ovih turskih pustošenja bez sumnje je porušena i crkva sv. Tekle.

²¹ Farlatti: III. sacrum III.

²² Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalium. Vol. VI. Commissiones et relationes venetae I. str. 162.

²³ Ibidem str. 190.

²⁴ Ibidem T. II. str. 105.

²⁵ Arkiv za povjesnicu jugosl. Knjiga IV. str. 52. Ljetopis nepoznatoga.

²⁶ Monumenta spectantia etc. vol. XI. Commissiones et relationes venetae Tom III. str. 184.

Pitanje o istoj stvari raspravlja jedno izvješće iz Splita god. 1574. Kad je Murat-beg zauzeo Kuk, Turci su tražili, da im se preda i polje pod Kukom, jer da pripada toj tvrđavici. Mlečani su odgovarali, da polje ne pripada tvrđavici, jer ona nije grad, već prosta stražarnica, pa joj pripada toliko prostora, koliko ga njeni zidovi zauzimaju. Turci su zahtijevali, da im se predadu četiri sela pod Kukom. Ova su sela bila splitska, i njihovi prihodi prodavali su se na javnoj dražbi, a dobio bi ih onaj, koji bi uzeo u zakup rečenu stražarnicu. Rustem-paša god. 1541. dao je sagraditi četvrto selo između ona tri stara, i nazvalo se Novo selo, kamo su se naselili stanovnici starih triju sela. Oni su obrađivali okolišna polja i turske i splitske gospode. To je dovelo do nesuglasica. Splićani su dokazivali, da teritorij može pripadati samom gradu kao njegov kotar, a ne malome selu kao što je Rustem-pašino Novo selo. Napokon su Turci potegli granicu između sebe i Splita, kad su osvojili Kamen i tvrđu u Solinu, a to je neki put²⁷ (po svoj prilici stara rimska cesta, koja je vodila iz Solina u Epetion – Stobreč).

U naše vrijeme ne postoji toponim Kuk ondje, gdje je bila tvrđavica, već se taj položaj zove Sv. Petar po istoimenoj crkvi. Ruševine stare tvrđave nose ime Starigrad ili Gradina. Gradina obuhvaća oko 6000 m² i ograđena je zidom različite veličine 4–8 m. Između zidova ima ruševina kuća sagrađenih od velikog kamenja.²⁸ Bulić zna za Babin Kuk između Mravinaca i Kučina, a iznad sela Kučina diže se »Velika stina«, pa je valjda po njoj i nastao toponim Pod Kukom (Pot Cilco).

Kad su Turci za Kandijskoga rata izgubili Klis, pri sklapanju mira 1669. Kučine su formalno ostale u turskome teritoriju, ali su faktično Mlečani bili gospodari Kučina, Žrnovnice i Poljica. Vrijedno je zabilježiti, da je u Kučinama crkva sv. Luke u groblju restaurirana g. 1467., dakle još prije turske dominacije. Ona je jedina crkva u čitavoj splitskoj okolici ostala neporušena na onom teritoriju, kojim su Turci gospodarili. God. 1495. zabilježeno je, da su Kučine župa sa crkvom sv. Luke. Mravince se u popisu župa te godine ne spominju.²⁹

Današnji toponim Kučine, kasnijega je datuma. Tek oko 1716. i dalje javlja se oblik Kučine, a dotle samo Potkučine. U knjigama vjenčanih župe Mravinca–Kučine nalazi se zapisano: 30. XI. 1716. župnik Matić zapisuje, da je »kurat Mravinac i Kučina«; 22. X. 1730. vjenčao se Matković »iz Kučin u crkvi sv. Ivana u Mravinci«. Ali i 24. IX. 1731. bilježi župnik: »Združio sam u sv. matrimonij sina p. Stipana Markovića iz Potkučana s Domom, šćerju (!) p. Jure Režića s Klisa.«

1732. vjenčao se neki Kozarić s Jelinom Zupića iz Potkučina.

24. II. 1753. vjenčao je župnik sina pok. Dujma Marojevića iz Mravinaca s Mandom Matković iz Potkučin.

Ali iste godine je Gargur Uvodić s Klisa svjedok »u crkvi sv. Luke u Kučina«.

²⁷ V. Solitro: Documenti storici sull'Istria e la Dalmazia. Venezia 1844. Vol. I. str. 180–187.

²⁸ Fr. Bulić: Car Dioklecijan – Vjesnik hrv. arh. društva N. S. sv. XIV Zagreb 1916 str. 124.

²⁹ L. Katić: Popis župa iz XV. st. u okolici Splita (List biskupije splitsko-makarske god. LX (1938) br. 3–5 str. 51).

27. XI. 1735. svjedok je Petar Marković iz Potkučin. 25. VII. 1737. jednako Vidošević iz Potkučin, ali 19. V. 1738. Marko Roguljić iz Kučin, dok 22. XI. 1739. Jure Roguljić iz Potkučin. 20. XI. 1740. p. Matković Marko iz Potkučina. Godine 1741. ima i Potkučina i Potkučin.

*

Podaci o Kučinama ovdje izneseni većim dijelom već su štampani po raznim djelima, a ja sam ih skupio i obradio. No u arhivu splitskoga Kaptola nalazi se trinaest isprava, koje se odnose na neke zemlje oko Sutikve, koje se u reambulaciji iz 1397. u Farlatija zovu Vitaljina, a bile su u polovini XIII. stoljeća vlasništvo Ivana Vitalisa. Ovdje donosim te originale i potom osvrt na njih.

De quibusdam terris subtus Sanctam Teclam de Clissio documenta tredecim

Nos Capitulum majoris Ecclesie Spalatensis, universis et singulis Christi fidelibus, tam presentibus quam futuris, quibus expedit tenore presentium, vel ad quorum notitiam presentes pervenerint, significamus.

Quod nuper nobis in nostra matrice Ecclesia, ad divina officia congregatis, procedens ad nostram presentiam, prelibatus nobilis vir Ser Cvitanus quondam Dessomini de Fara, habitator Spaleti, exhibuit coram nobis quasdam litteras sive privilegia, seu transumptos vel copias ut infra:

Primo et principaliter copiam nonnulorum publicorum instrumentorum, accopiatorum nostro capitulari autentico sigillo siggilaritas in pendente, mune super cera viridi et in cera alba vallatas, ut moris est nostre Ecclesie Spalatensis. Secundo transumptum vel copiam unius sententie sub siggillo pendenti autentico, oblonge forme, Reverendissimi in Christo Patris et, Domini Hugolini Dei et apostolice Sedis gratia, dignissimi Archiepiscopi Spalatensis roboratas, scriptam in membrana, et latam in anno millesimo trecentesimo quinquagesimo, indictione tertia die nono mensis Julii.

Tertio litteram apertam domini Raphael de Surdis de Placentia, Comitis Jadrensis et Vicarii ducalis in partibus Dalmatie et Croatie, datam Spalati die decima octava mensis martii, scriptam in papiro sub millesimo trecentesimo septuagesimo tercio sub impressione intus ejusdem domini Raphael siggilli parvi super cera rubea siggillatam.

Quarto, instrumentum publicum scriptum manu magistri Petri quondam Bartholomei de Annobonis de Sersano, imperiali auctoritate notarii et jurati Comunis Spalati, scriptum in millesimo trecentesimo septuagesimo tercio, indictione undecima die quinto mensis aprilis.

Quinto, transumptum seu copiam cujusdam littere domini Caroli, ducis olim Dalmatie et Croatie per venerabile Capitulum civitatis Jadrensis acopiate, et date Jadre in millesimo trecentesimo septuagesimo tercio undecima indictione, die decimo tertio mensis Julii, sub siggillo oblonge forme ejusdam capituli Jadrensis autentico impendente munimine, super cera rubea siggillate et in cera alba valate, more dicti capituli Jadrensis, cum uno parvo siggillo a tergo super cera rubea, inter ceram albam similiter vallato.

Sexto, transumptum seu copiam cuiusdam littere dicti domini Ducis accopiate per dictum capitulum Jadrensem, et date Jadre die vigesima quarta mensis aprilis in millesimo, trecentesimo septuagesimo quarto, duodecima indictione, sub siggillo autentico dicti capituli Jadrensis more proprie dicto eiusdam capituli siggillate.

Septimo, litteram dicti domini Ducis, in papiro scriptam et apertam eiusdeque siggillo anualri, super cera rubea siggillatam et datam in villa que dicitur Casich die sexto augusti, duodecima indictione.

Octavo, litteram domini Comitis Georgii, quondam Comitis Pauli de Curyaco, castellano Clissiensi, in papiro composita et data Jadre die ultimo mensis augusti sub anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo quarto, duodecime indictione eiusdem siggillo anulari super cera viridi siggillatam.

Nono et ultimo litteram domini nostri, domini Lodovici serenissimi Regis Hungarie, Polonie, Dalmatie etc. scriptam in papiro et datam Bude in dominica Invocavit, anno domini, trecentesimo septuagesimo quinto, eiusdem siggillo secretario super cera rubea siggillatam, sanas integras, non viciatas non abrasas, non abollitas, non cancelatas, sed omni prorsus vicio et falsitate, ac suspicione carentes.

Qui quidem Ser Cvitanus nobis subsequenter exposuit dicens. quod ipse non audebit dictas litteras, seu privilegia, seu transumpta, aut copias supradictas ad partes extraneas transmittere seu portare, prout aliquando expediret, propter viarum discrimina, vel alia impedimenta legitima, ne propter quarum transmissionem, seu portationem, hinc inde, aliqua causa emergenti, que interdum previderi non potest, nec non igne comburi seu quoquo alio modo devastari, balneari, vel cremari ex hocque posset amitti.

Et ideo nobis instantissime, tam humiliter, quam devote supplicavit, quatenus omnes predicta litteras, privilegia, transumpta, seu copias, ut supra, sub nostro capitulari siggillo autentico accopieari fecissemus.

Nos igitur justis petitionibus dicti Ser Cvitani dignum auditum prebentes, dictas litteras, seu privilegia, transumpta, vel copias supradictas integraliter de verbo ad verbum fecimus fideliter inferius copiare. Quorum tenor in omnibus et per omnia talis erat:

Hec est copia nonnulorum instrumentorum publicorum quorum tenor talis est:

I.

Anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo primo, indictione decima, die septimo exeunte decembris.

Regnante domino nostro Bela, serenissimo rege Hungarie, temporibus domini Rogerii, venerabilis archiepiscopi Spalatensis, Stephani illustris bani Sclavonie, Comitis Iohannis, Comitis Modrusse potestatis, Desse Michaelis, Gregorii Grube, Dragi Stephani iudicum.

Manifestum est per publicum instrumentum manu mei Amici notarii infra-scripti, quod Marcus Sucte dono contulit Iohanni de Vitali, omnes suas terras subtus Sanctam Teclam, quas terras idem Iohannes de Vitali, ipsi Marco Sucte consensit et concessit ad gaudendum et uxufructandum in vita sua, pro sue vite nutrimento, tali videlicet forma, quod idem Marcus non habeat potesta-

tem, aut actionem, ipsas terras aliquo ingenio vel forma vendere, donare pro anima iudicare, pignori obligare commutare, sive aliquo modo alienare, sed post finem dicti Marci, ipse Iohannes, vel sui heredes, dictas terras libere et assolute possideant, sine omni contradictione. Actum in hospitio mei notarii. Testis Iohannes de Cindris, Oprissa et alii. Ego Dobre Duscice examinador, manum meam misi. Ego Amicus, capellanus comunis Spalati, juratus notarius, his interfui, et de voluntate utriusque partis rogatus, scripsi, et consueto signo roboravi.

II.

Anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo primo, indictione decima, die undecimo exeunte dicembris.

Regnante domino nostro Bela serenissimo Rege Hungarie, temporibus domini Rogerii venerabilis archiepiscopi Spalatensis, Stephani illustris Bani Slavonie Comitis, Iohannis comitis Modrusse potestatis, Desse Michaelis, Gregorii Grube, Dragi Stephani iudicum.

Ego Marcus Sucte, de mea libera voluntate, ac gratia speciali, tibi Iohanni de Vitali, et tuis heredibus, trado et do in perpetum ad proprium nomine donationis, que dicitur inter vivos, que amplius revocari non potest, omnes terras quas habeo subtus Sanctam Teclam, que ad me spectant, vel aliquo jure ad me spectare possent, cum omnibus suis pertinentiis, quas tibi promitto immediate ab omni persona defensare, cum obligatione omnium meorum bonorum, mobilium et immobilium, que habeo vel acquirere debeo et tu mihi pro remuneratione dedisti unam tunicam de stamine forti.

Actum in hospitio mei notarii. Testes: Iohannes de Cindris, Oprissa, et alii. Ego Dobre Duscice examinador, manum meam misi. Ego Amicus, comunis Spalati Capellanus, juratus notarius, his interfui, et de mandato utriusque partis, rogatus scripsi et consueto signo roboravi.

III.

Anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto, indictione decima tertia, die nono exeunte julio.

Regnante domino nostro Bela, serenissimo Rege Hungarie, temporibus domini Rogerii, venerabilis archiepiscopi Spalatensis, Stephani illustris Bani Slavonie, Comitis, Iohannis Cicheide Gregorii Grube, Iohannis Duimi iudicum.

Marcus Sucte, per hoc presens instrumentum confirmavit quandam donationem, quam olim fecerat Joanni de Vitali, presenti, de quibusdam terris positus subtus Sanctam Teclam, per quondam publicum instrumentum exaratum factum, manu mei Amici, notarii infrascripti, et contulit eidem Iohanni omnimodam facultatem quod de ipsis terris et ipsarum fructu facere debeat omnem suam voluntatem et utilitatem suam, sive beneplacitum voluntatis, et evacuavit quoddam instrumentum, quod dictus Iohannes sibi fieri fecerat, per me notarium, de fructu ipsarum terrarum, quem percipere debebat idem Marcus in vita sua, et promisit quod eundem Ioannem aut suos heredes nunquam molestabit de ipsis terris, aut de fructu ipsarum.

Actum in hospitio mei notarii: testibus Dobre Dusice, Oprissa Dabralis, Otulis aurifex et aliis. Ego Thomas Dusice examinador, manum meam misi. Ego Amicus, capellanus Comunis Spalatensis, juratus notarius his interfui et de voluntate dicti Marci rogatus, scripsi, et consueto signo roboravi.

IV.

Anno dominice incarnationis millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto; indictione decimaquarta die quinto exeunte novembris.

Regnante domino nostro Bella, serenissimo Rege Hungarie, temporibus domini Rogerii, venerabilis archiepiscopi Spalatensis, Stephani, illustris Bani Slavonie, Comitum, Duymy Kasari, Miche Madii, Nicole Desse iudicum.

Michael et Margarita ipsius soror uxor Iohannis Vitalis, ambo filii quondam Desse Cucule, per hoc presens instrumentum sua bona paterna, materna ad invicem diviserunt, predictus Michael in suam partem recepit territorium quod est situm super Gropa de Lagarono, terram in Valle prope terram quondam Cecoe Dragoslavi, et fictum (filium?) ibidem in Valle super terram ecclesie Sancti Luce, et pastine de Jumano, predicta autem Margarita in suam partem recepit terram de Gripe, terram de Valle, seu terram olim Iohannis Mallentrate, terras de Arcuz, terram de Bade, terras subtus Santam Teclam, terras de Puncta Trambrich, Senocossam in Blata de Bade, et terram cum vitibus ad Mertevlach, promittentes ambe partes ipsam partitionem semper ractam habere, et de eadem se nunquam adminuere, molestare.

Actum in domo dicte Margarite, testibus presbitero Bunce, Come Petri Camurcii, et Iohannes Vitalis, et aliis. Et ego Dobre Dusice examinador consiliarius scripsi. Ego Amicus, Capellanus Comunis Spalatensis; juratus notarius his interfui et de voluntate utriusque partis, dictum instrumentum huius tenoris rogatus scripsi, et consueto signo roboravi.

V.

In nomine Dei eterni. Amen. Anno Incarnationis ejusdem millesimo, ducentesimo, septuagesimo, indictione tertia decima, die octavo intrante madio.

Regnante domino nostro Bella, serenissimo rege Hungarie, temporibus domini Iohannis, venerabilis Spalatensis Archiepiscopi, incliti viri domini Herrici Slavonie Bani, Comitum, Vulcine Srece, Petri Leonardi, Pervoslavi Dabralis iudicum.

Mildrag podsuppanus de Clissa, recognoscens se maliciose et inique processisse contra Iohannem Vitalis, movens questionem de facto quorundam terrarum ipsius Iohannis, que sunt sub Ecclesia Sancte Tecele, contra justitiam, cum nullum jus, nec ipse nec aliquis officialis domini Regis, in ipsis habeat, nec ad ipsum neque ad Castrum pertineat, sed ad proprietatem ipsius Iohannis spectabat, et ipsius esse in publico et voluntarie dixit, et testimonium perhibuit, promittens nullam in perpetuum de ipsis se facere questionem, cum sibi plene constaret illas ipsius ipsi Iohannis esse, et de ipsis suam posse facere voluntatem, absque alicuius justa vel legitima prohibitione, sicut de sua re speciali.

Actum in platea Spalati in presentia et testimonio Stepconis Judicis de Clissa, Domini Bunce presbyteri, Petri filii Damiani et plurium aliorum.

Ego Jacobus Petri, consiliarius examinavi. Ego vero dominus Lucas, canonicus et juratus notarius Spalatensis, his interfui, audiens a predicto Mil-drago, ut audivi, rogatus scripsi et roboravi.

VI.

Hoc est transumptum cujusdam definitive Sententie, late per Reverendissimum Dominum in Christo patrem et dominum, dominum Hugolinum, Dei et apostolica gratia, Archiepiscopum Spalatensem, scriptum per me Guidonem de Vincentia, canonicum Spalatensem, de Regestro archiepiscopalis Curie Spalatensis, de licentia ipsius domini Archiepiscopi, ejus decretum interponentis inferius explicantis, notarius publicus, ut inferius subscribetur, et ad petitionem presbyteri Gregorii infradicti.

Nos Hugolinus, Dei et apostolica gratia Archiepiscopus Spalatensis, Examinatis certis actis; alias ventilatis, coram bone memorie domino Dominico, tunc vertente, inter quendam presbiterum Gregorium Vitalis, canonicum spalatensem, ex parte una, et quendam presbiterum Desimirum Rectorem Ecclesie Sanctorum Tecele et Iohannis, ex alia, diligentius ex ipsis actitatis extitimus informati, sicut et nunc, idem presbiter Desimirus confessus fuit omnia predicta in iudicio coram nobis, quod ipse tunc temporis indebite molestavit presbiterum Gregorium antedictum, super certis terris quas nomine predictae Ecclesie Sancte Tecele, petebat ob ipso presbitero Gregorio, spectantibus ad ipsum presbiterum jure patrimonii, ut constat ex dictis testium productorum tunc serius in premissis. Quarum terrarum confinia sunt hec. Ab orientali parte est ecclesia Sancte Tecele, ab occidente terre Comitis Clissiensis, a meridie terre alie prefati presbiteri Gregorii. In quarum una terrarum, fuerunt vites Petrini de Clissia, in alia vero fuerunt vites Smolani Jordanitg de loco predicto. Que omnia idem presbiter Desimirus confessus nunc est vera esse ut refertur in iudicio coram nobis. Unde ad instantiam ejusdem presbiteri, Gregorii solicite requisiti, quatenus, ne propter vetustatem ipsorum actorum, jura ejusdem presbiteri, in ipsis contenta, possint in posterum deperire, procedere deberemus ad nostram sententiam iuxta contenta in actis supra explicatis. Nos exinde ejus petitionibus in hoc iudicio annuentes, citatis ipsis presbiteris Gregorio et Desimiro certo termino, coram nobis ad hanc nostram definitivam sententiam audiendam, et ipsis in nostra presentia constitutis.

In nomine Jesu Christi, de cujus vultu nostrum prodeat iudicium et oculi nostri videant equitatem, in nostro Archiepiscopali Palatio, pro tribunali sedentes in hiis scriptis, sententialiter definimus predictum presbiterum Desimirum nullum jus tunc nec nunc habuisse vel habere in ipsis terris, quas tunc nomine prefate ecclesie repetebat a presbitero Gregorio supra dicto, sicut ex ipsis actis et confessione expressa ejusdem presbiteri Desimiri, facta coram nobis in iudicio, constat aperte ut superius declaratur. Quinymo sententialiter declaramus ipsas terras pertinuisse jure proprii patrimonii, et spectare debere ad ipsum presbiterum Gregorium, supradictum, per consequens perpetuum silentium eidem presbitero Desimiro per hanc nostram definitivam sententiam inponentes. In quarum testimonium validiori robore in posterum per-

mansurum, presentem nostram sententiam munivimus nostri majoris siggilli independenti, ex certa scientia, munimine roborandam. Lata, lecta et in scriptis, pronunciata fuit supradicta sententia per antedictum Archiepiscopum, in archiepiscopali palatio, pro tribunali sedente, presentibus partibus antedictis, et me presbitero Grupssa, imperiali auctoritate notario, et tunc scriba jurato prefati domini Archiepiscopi Spalatensis, requirentis me, in presentia testium infrascriptorum, ut ipsam deberem apud acta archiepiscopalis Curie registari. Et hec currentibus annis domini ab ejus nativitate millesimo, trecentesimo, quinquagesimo, indictione tertia, die nono mensis julii, pontificatus domini Clementis Pape sexti, anno nono, Presentibus Reverendo Patre domnino Valentino Episcopo Mucharensi, et Nicolao Muxati, canonico Spalatensi, ac Cristofooro dicto Testa de Eugubio, testibus ad predicta vocatis, habitis specialiter et rogatis.

VII.

Raphael de Surdis de Placentia, Comes Jadrensis et Vicarius Ducalis in partibus Dalmatie et Croatiae. Venerabili domino Comiti Clissensi vel ejus Vicecomiti salutem et gaudium.

Quia Cvitanus Dessomani de Lesna tamquam commissarius et subcessor bonorum quondam domini Gregorii, quondam Johannis Vittalevich. olim canonici Spalatensis, nobis exposuit querulose quod per quosdam de Clissio tenentur occupate dicte possessiones posite in districtu Spalatensi, udcirco nobilitatem vestram rogamus nichilominus injungentes, quatenus visis juribus et instrumentis dicti Cvitani dictis nominibus, eidem jus summarium, et justitiam expeditam impendatis, consuetudinibus quas habetis super bersagio in hac parte suspensis, cum ipse Cvitanus forensis est, et ipsas consuetudines ignorat.

Secus autem si feceritis, eidem Cvitano de opportuno remedio intendimus providere.

Datum Spalati die decimo octavo mensis marcii millesimo, trecentesimo, septuagesimo tercio, sub impressione nostri siggilli.

VIII.

In Christi nomine. Amen. Anno nativitatis, ejusdem, millesimo, trecentesimo septuagesimo tercio, indictione undecima. Regnante serenissimo principe et domino nostro naturale Lodovico, dei gratia rege Hungarie, Polonie, Dalmatie et Croatiae, temporibusque reverendi in Christo patris et domini, domini Hugolini, Dei et apostolice sedis gratia archiepiscopi Spalatensis et egregii et nobilis viri domini Giberti Cornuti, honorandi Comitis, ac nobilium virorum dominorum Duymi Johannis, Novachi Mathei, Jacobi Cucii judicum Spalati die quinto mensis aprilis.

Nobiles et discreti viri, dominus Vladislaus et Helias, vicecomites et castellani Castri Clissii, receptis et intellectis litteris egregii et potentis viri domini Raphaelis de Surdis de Placentia, ducalis Vicarius generalis in partibus Dalmatie et Croatiae, datis Spalati sub impressione sui siggilli, in millesimo et indictione premissis die decimo octavo mensis marcii, directis domino comiti

seu vicecomiti Clissii, sibi injungendo ut Civitano Dessomani de Lesna, tamquam commissario et subcessori bonorum quondam domini Gregorii, quondam Johannis Vitallovitg, occasione quarundam terrarum, quas quidem de Clissio, ut dixit, eidem Civitano dictis nominibus detinent occupatas. Visis juribus et instrumentis suis, deberet idem jus summarium et justitiam expeditam impendere, ut in ipsis litteris plenius continentur. Volentes quidem mandatis dicti domini Vicarii prout tenentur acquiescere, visis et examinatis primo juribus et instrumentis dicti Civitani, nominibus antedictis, et potissime quodam publicum instrumentum, scriptum manu Amici, quondam notarii jurati comunis Spalati, in millesimo ducentesimo quinquagesimo quinto, indictione tertia decima die nono exeunte julio, in quo instrumento effectualiter continetur quod Marcus Sucte confirmavit quandam donationem, quam olim fecerat idem Marcus Iohanni de Vitalis de terris positus sub Sanctam Teclam. Item alio instrumento publico scripto manu domini Luce, canonici Spalatensis, et tunc notarii jurati dicti Comunis Spalati in millesimo ducentesimo septuagesimo, indictione decima tertia, die octavo intrante madio, in quo substantialiter continetur quod Mildrag podsuppus de Clissa, recognoscens se malitiosse et inique processisse contra Ioannem Vitalis, movens sibi questionem de facto quarundam terrarum ipsius Iohannis, que posite sunt sub Ecclesiam Sancte Teclæ, affirmans quod ipse, aut aliquis officialis domini Regis, nullum jus habet, vel spectat ad dictum castrum Clissii, sed ad ipsum quondam Iohannem spectabant et pertinebant ipse terre testimonium perhibuit de premissis. Viso etiam quodam transumpto cujusdam sententie late per prefatum Dominum Archiepiscopum munito appensionis majoris sigilli ejusdem domini Archiepiscopi, scripte quidem et publicate per presbiterum Grupsam, imperiali auctoritate notarium et tunc juratum scribam domini archiepiscopi in millesimo, trecentesimo, quinquagesimo, indictione tertia, die nono mensis julii et assumpte per Guidonem de Vincentia, canonicum Spalatensem a dicto registro, in qua sententia inter cetera, continentur quod in questione quam quondam presbiter Dessimirus movit contra dictum Gregorium de certis terris, quarum confinia sunt hec: ab orientali parte Ecclesia Sancte Teclæ, ab occidente terre Comitum Clissiensis, a meridie terre alie prefati presbiteri Gregorii, in quarum una terrarum fuerunt vites Smolani Jordanitg de loco predicto, prefatus dominus archiepiscopus, visis juribus dictarum partium, et confessione dicti presbiteri Dessimiri, Rectoris dicte Ecclesie Sancte Teclæ, sententiavit dictas terras minime pertinere ad ipsam ecclesiam Sancte Teclæ ymo spectare et pertinere ad ipsum dominum Gregorium, jure proprio patrimonii et prout in ipsis instrumentis et sententia evidentius continetur.

Advertentes et cognoscentes prefati Vicecomites ratione dictorum instrumentorum et sententie, dictas terras de jure spectare et pertinere ad dictum Civitanum nominibus quibus supra, omni modo, via jure et forma quibus melius potuerant, dixerunt quod ipsi ponebant ex hinc dictum Civitanum, dictis nominibus, in possessionem de dictis terris prout in ipsis instrumentis et sententia continetur, ita, quod amodo in antea ipse Civitanus possit et valeat de ipsis terris, tamquam de bonis dicti quondam domini Gregorii, suam omnimodam facere voluntatem.

Actum extra et prope portam dicti Castrum Clissii, presentibus nobilibus viris dominis Nicolao Mathei de Petracha, Comite Almissii et insularum Fare et

Brachie et Curczole, et Petro quondam Johannis Egidij de Spalato ac Joanne salinario de Sebenico testibus ad hec specialiter vocatis rogatis et domino Matheo Crestoli Papalis de Spalato, consiliario et examinatore. Ego Matheus quondam Crestoli consiliarius consensus Petri examinavi. Ego Petrus quondam Bartholomei de Annobonis de Sercano, imperiali auctoritate notarius, et judex ordinarius, et nunc juratus comunis Spalati, premissis omnibus interfui et rogatus, ac mandato dictorum dominorum, scripsi, et publicavi signumque meum apposui consuetum.

IX.

Nos Capitulum Civitatis Jadre universum, memorie commendantes tenore presentium significamus universis et singulis presentibus et futuris quibus expedit videlicet quod dum nobis existentibus congregatis in Ecclesia Sancte Anastasie, Chathedralis dicte civitatis, more consueto, accedens ad nostram presentiam nobilis vir ser Cvitanus quondam Dessomani de Lesna, habitator Spalati, et exhibuit coram nobis quandam papiream, apertam, sanam et integram, omni suspicione carentem, siggillatam cum quodam siggillo impresso facto ex cera rubea, in quo siggillo apparebat sculptus quidam clipeus, de super habens unum helmum cum cimero unius helephantis, videlicet colli et capitis dicti animalis, et scutus dictus erat totus libatus, in circuitu vero dicti siggilli littere legebantur Carolus de Duracio. Qui quidem ser Cvitanus nobis subsequenter exposuit, quod ipse non audebat ipsam litteram ad partes extraneas transmittere seu portare, prout aliquando expediret, propter viarum discrimina, vel alia impedimenta legitima, ne possit ex hoc ammitti. Et ideo nobis humillime supplicavit, quatenus predictam litteram sub nostro autentico siggillo accopiari fecissemus.

Nos igitur dicti ser Cvitani justis petitis annuentes, dictam cartam integraliter, de verbo ad verbum, per presbiterum Heliam, publica auctoritate notarium et autenticum, et in hac parte scribam nostrum fecimus fideliter inferius copiar, cujus littere seu carte tenor, in omnibus et per omnia dignoscitur esse talis:

Karolus de Duracio, Dalmatie et Croatie Dux, magistro Ladislavo nato Ladislavi, castellano castrj nostri Clissii, seu qui erit pro tempore vel ejus vices gereret, salutem et gratiam.

Mandamus tibi ac districte precipimus, quatenus indilate precipere debeas hominibus iobagionibus dicti Castrj Clissiensis, ut nullus sub pena centum librarum parvorum, camere nostre applicandarum, debeat nec presumat arare, nec laborare, seu vendemiare terras ac vineas Cvitani quondam Dessomani de Lesina habitatoris Spalati, absque scitu, licentia et voluntate Cvitani nominati que terre sunt sue et vinee posite sub Ecclesia Sancte Teclae, sub villa hoc nomine vocata Calk, secus sub obtentu gratie nostre non factururus, has vero volumus, postquam eas legeritis, apud dictum Cvitanum, pro sui remanere.

Data Jadre sub appensione nostri secreti siggilli sub anno domini trecentesimo, septuagesimo tercio, undecima indictione, die tercio decimo mensis Julii.

Quam litteram, ut supracopiatam et exemplatam, fecimus transumptum huiusmodi cum suo originali, per venerabiles viros dominos presbiteros Michaellem archidiaconum et Michaellem plebanum Sancti Michaelis de Jadra, ac dictum notarium, in nostri persona ascultari et diligenter examinari, et quia inventum est utrumque in omnibus concordari, ideo in horum omnium testimonium et perpetuam memoriam ac firmitatem, presentes fecimus nostro autentico siggillo appenso communiri.

X.

Nos Capitulum universum civitatis Jadre, memorie commendamus, tenore presentium significantes, universis et singulis quibus expedit, tam presentibus quam futuris, quod dum nobis existentibus congregatis in Ecclesia Sancte Anastasie, cathedrali dicte civitatis, more consueto, accedens ad nostram presentiam nobilis vir Cvitanus quondam Dessomani de Lesina, habitator Spaleti et exhibuit coram nobis quandam litteram papiream, sanam et integram sugello secreto domini Karoli Ducis infrascripti siggillatam cujus littere tenor talis est:

Karolus de Duracio, Dalmatie et Croatie Dux, venerabilibus et distinctis viris . . . Universo Capitulo Ecclesie civitatis nostre Jadre, fidelibus et devotis nostris, salutem et sincere devotionis affectum. Devotioni vestre presentibus innotescat, quod accedens ad presentiam celsitudinis nostre fidelis noster, nobilis vir Cvitanus quondam Dessomani de Lesna, habitator Spalati, et exhibuit litteras Serenissimi Principis Domini et fratris nostri Reverendissimi Domini Regis Hungarie, tenoris et continentie infrascripte:

Lodvicus Dei gratia Rex Hungarie, Polonie, Dalmatie etc. Illustri principi Domino Karullo Duci Duracii, Croatie et Dalmatie, fratri nostro karissimo salutem et sincere dilectionis continuum incrementum.

Dicitur nobis in persona Cvitani quondam Dessomani de Fara de Spalato, quod Roganith de Clissia, ipsum in araturis et vineis sitis a parte orientali, in monte Sancte Tecele, et a meridionali parte terre Lombardichi et Mazolichi de Spalato, et ab occidente terre Pastice domini Archiepiscopi Spalatensis, et a parte septentrionali vie veteres Stagne vocate confinantibus, vellet contra litteralia sua instrumenta et sententias contra eundem latas impedire, ymo ipsum impedit, et in eisdem minus licite et injuste.

Requirimus ideo dilectionem vestram seriose, quatenus, scita premissarum veritate, et si res se sic habent ut prefertur, tunc prefatum Cvitanum in possessionem, dictarum possessionum, pacificam ponatis et in eisdem illesum et indempnem conservetis, aliud si nos diligitis, facere non velitis.

Datum Bude in crastino festi Beati Mathie apostoli anno domini millesimo trecentesimo septuagesimo quarto. Nos vero volentes firmiter, ut tenemur Regiis conobedire mandatis, patentes et expressas litteras nostras ad presens dirigimus Castellano castri nostri Clissiensis, seu ejus vicesgerenti ut ipsum Cvitanum conservet et conservare debeat in possessione dictarum possessionum, committentes et mandantes fidei nostro nobili viro Dam(i)ano quondam Iohannis de Varicassis de Jadra, ut personaliter accedat ad dictam possessionem, et ipsum Cvitanum, vel ejus procuratorem, in corporalem et paci-

ficam possessionem introducat et ponat possessionis prenotate, juxta continentiam dictarum regalium litterarum. Quapropter cum nobis perdictum Cvitanum extitit supplicatum et necessarium fore videtur quod in exequendo mandata regia ac executionem prefate introductionis, Vestri Capituli testimonio roboretur, devotionem vestram requirimus et ortamur, quatenus visis presentibus, hominem Capituli vestri, una cum dicto Damiano, statim transmittere debeatis, quo presente idem noster nuncius ponat et introducat dictum Cvitanum in veram tenutam possessionum predictarum, ut idem nuncius Capituli vestri nobis veridice possit testimonium perhibere que ibidem gesta erunt. Quo nuncio inde reverso, de omnibus et singulis que ibidem gesta erunt, nobis per litteras vestras denotabitis.

Data Jadre sub impressione nostri siggilli, anno millesimo trecentesimo septuagesimo quarto, die nono mensis aprilis, duodecima indictione. Supplicando humiliter et devote quatenus dignaremur ipsi concedere unum de Capitulo nostro, qui secum iret ad dictas possessiones, ad videndum et explorandum, que ibidem erunt facta, circa inductionem possessionalem dicte possessionis.

Nos vero annuentes justis petitionibus dicti Cvitani, eidem concessimus Venerabilem virum dominum Michaellem, archidiaconum Jadrensem, eidem deferentes juramentum, ut fideliter iret et videret illa que ibidem circa dictas possessiones facta erunt, circa talem introductionem ipsius possessionis sive terre, et nobis fideliter deberet reportare.

Qui dominus Michael, recepto coram omnibus nobis tali sacramento, habuit cum ipso Cvitano. Et dum post hoc idem dominus Archidiaconus inde reversus fuisset, nobis hodie recitavit, que est vigesima quarta dies mensis aprilis supra scripti, dicens, quod, dum ipse pervenisset juxta dictum montem Sancte Tecele, in confinibus Spalati, ad dictam possessionem Cvitani predicti, una cum dictis Cvitano ac Damiano quondam Iohannis de Varicassis de Jadra pristaldo supradicto, invenerit ibidem laboratores qui laborant dictas terras, sive possessiones, et dum omnibus ipsis existentibus ibidem una cum dicto Damiano pristaldo, dato per dictum dominum Ducem, idem Damianus volens exequi mandatum ac comissionem dicti domini Karoli ducis induxit in tenutam et corporalem ac pacificam possessionem predictum Cvitanum dicte sue possessionis site sub dicto monte Sancte Tecele et in omnibus ejus juribus et pertinenciis consistentibus infra dictos suos confines, qui fuerunt sibi ad oculum consignati et indicati per dictos laboratores, tradens idem ser Damianus pristaldus, et dans in manibus dicti Cvitani, de terra et frondibus ipsius possessionis, qui Cvitanus in manibus recipiens predicta, et tenens in presentia dicti domini Archidiaconi, intrando corporalem possessionem, et in ea stando, et egrediendo dixit et asseruit ac protestatus fuit quod non tantum corpore sed etiam animo ipsam possessionem civiliter et naturaliter velle affectualiter possidere. Quibus sic peractis, ad instantiam et petitionem dicti Cvitani, presentes scribi fecimus per presbiterum Heliam, notarium nostrum et in hanc publicam formam reddigi nostro pendenti siggillo munimine roboratas.

Actum et datum Jadre, die vigesima quarta mensis aprilis, anno domini millesimo, trecentesimo septuagesimo quarto, duodecima indictione.

XI.

Karolus de Duracio Dalmatie et Croatie Dux Magnifico Viro Castellano Castri Clissie, vel ejus locumtenenti, salutem etc. Admirari et turbari cogimur eo quod per plures litteras vobis scripsisse recolimus atque injugendo expresse pro parte nostra, quod Cvitanum de Essomanitg de Fara, familiarem nostrum permitteres pacifica possessione gaudere bonis suis omnibus cum perceptione fructum omnium proventium ex ipsis bonis, quod facere noluisti, vilipendendo ipsa mandata nostra, ex quo nobis cessit non modicum ad displicentiam, eo, quod noluistis obtemperare ipsas nostras litteras. Et quia talia substinere non patimur, et maxime, quod omnia et singula mandata nostra habeantur ad debitam reverentiam, propterea mandamus vobis expresse, una pro omnibus, sub pena nostre gratie et alia (alia) gravia pena pecunaria, ad quam incurrere vos vellemus, quatenus visis presentibus, nullo alio nostro expectato mandato predictum Cvitanum, familiarem nostrum, libere et sine contradictione aliqua, permittatis et faciatis percipere et recolligere fructus et redditus omnes, provenientes ex bonis ipsis suis omnibus, unaque et vindemnias omnes vinearum suarum, abjectis abinde perturbationibus quibuscumque, aliter vero si contrarium sentiremus per vos contra presens nostrum mandatum, mandabimus provideri de opportuno remedio, eo modo et forma, quod aliis erit exemplum similia non tractare. Nichilominus mandabimus expressissime a Vobis ipso vestro substituto exigere, pro parte nostre Curie, penam florenorum centum, si secus inde feceritis contra predictum nostrum mandatum. Presentanti remanere volumus pro cautella.

Datum in villa que dicitur Casich, die sexto Augusti, duodecima indictione.

XII.

Comes Georgius quondam Comitis Pauli de Curyaco, Comes et Castellanus Clissiensis, fideli nostro Georgio Spiranchitg vicecastellano nostro dicti castri Clissii salutem.

Cum audivimus dominum nostrum Ducem vobis in nostra persona scripsisse et in mandatis dedisse, supra quodam facto possessionum sitarum in confinio Sancte Tecele, Cvitani quondam Dessoman de Fara, habitatoris Spalati familiaris dicti domini, ut ipsum recomandatum haberemus et defenderemus, auctoritate dicti domini nostri, ac sibi respondere faceremus in ipsis pro omnibus, non obstante aliqua contradictione. Nunc ergo sicut accepimus oraculo vive locis a nostro domino predicto Duce dignam commissionem et contenta in ejus litteris, penitus omni mora postposita executioni demandare, sic et vobis damus in mandatis jussum dicti domini nostri Ducis, ut et vos faciatis; ut sibi totaliter et integraliter, indilate eidem Cvitano de ipsis possessionibus et fructibus tantumdem respondeatis et respondere faciatis ab omnibus, ipsas possessiones laborantibus cum effectu. Ita et taliter ut de cetero non habeat idem Cvitanus earum hac de causa querulandi contra vos vel alium quemcumque, secus aliquo modo non facturi. Data Jadre die ultimo mensis augusti sub anno domini millesimo, trecentesimo septuagesimo quarto, duodecima indictione.

XIII.

Nos Lodovicus Dei gratia Rex Hungarie, Polonie, Dalmatie etc. Vobis Magnifico Viro Bano Croatie et Dalmatie nunc constituto, et in futuram constituendo, item Castellanis de Clissa, nunc et pro tempore constitutis, seriose committimus et mandamus, quatenus Zvitanum Dissmanith de Lezna, in possessionibus suis, que Gregorii Vitalevig fuerunt, in confiniis Clisse habitis, quas eidem dominus Karolus legitime statuit, ab omnibus eum indebite aggravare volentibus, protegatis et auctoritate nostra defendatis, pacificum in eisdem conservando, aliud non facturi.

Datum Bude in dominica Invocavit, anno domini millesimo, trecentesimo septuagesimo quinto.

Demum omnes dictas litteras, privilegia transumpta videlicet cum originalibus eorundem ac copias scriptas, cum presenti ac moderna copia et scripturis, in hac pagina compositis et translatis ad petitionem et supplicationem predicti Ser Cvitani prout supra diligenter in nostri persona fecimus ascultari et examinari. Et quia vidimus insimul et in omnibus et per omnia, universa et singula suprascripta, cum originalibus eorundem concordari presentes nostri Capitularis autentici siggilli independentis munimine mandavimus communiri, in testimonium veritatis, sub anno domini ab ejus nativitate millesimo trecentesimo septuagesimo octavo, indictione prima, die decimo sexto mensis Januarii, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri, domini Gregorii divina providentia Pape undecimi, anno octavo.

*

Svi se ovi dokumenti nalaze u arhivu u formi imbreviature, pohranjeni prijepisi. Vanjski izgled prijepisa nije odličan, dapače je dosta nemarno izvršen ovaj posao. Kronološki red je poremećen. Poslije uvoda i popisa dokumenata ne donose se po vremenu, već se nižu najprije isprave počevši od presude nadbiskupa Hugolina 3. srpnja 1350. pa dalje do pisma Ludovika kralja 16. siječnja 1378., a tek onda darovnica Marka Sucte 25. prosinca 1251., zatim druga istoga Marka »inter vivos« s priznanjem da je dobio na dar jednu tuniku (21. XII. 1251), potom treća Markova darovnica 23. VII. 1255., zatim dokumenat o diobi dobara Margarite i Mihovila, djece Dese Cucule 26. studenoga 1255. i napokon izjava podžupana kliškog Mildraga 8. V. 1270.

Premda se ove isprave nalaze na svršetku kvaderna, ja sam ih donio na početku, jer je i sam pisar opazivši svoju griješku upozorio na nju postavivši in margine jedan kružić i do njega ovu bilješku: Hoc signum require retro in scripta carta presentis quaterni et inicies principium copiarum ubi sic incipiendo dicitur: Hoc est copia nonnulorum Instrumentorum etc. (Ovaj znak potraži otraga na pisanoj karti ovoga kvaderna i postaviti ćeš početak ovih prijepisa tamo, gdje se ovako kaže: Ovo je prijepis nekih isprava i t. d.)

Potraživši taj kružić našao sam ga upravo kod presude nadbiskupa Hugolina, kojom je pisar započeo prijepise – pa dosljedno tu je trebalo umetnuti one po vremenu prve isprave, i tako je nastao red, kojim su ovdje u štampi poredani prijepisi isprava.

Zaključna formula splitskoga Kaptola: *Demum omnes etc.* pisana je drugim, tamnijim crnilom, tako da izgleda novija, ali karakter je pisma isti. I kod ove zaključne formule tri su umetka s tri razne oznake: 1. *litteras privilegia*, 2. *iza videlicet: supra scripta*, 3. *universa et singula superscripta cum originalibus eorumdem*. Ovi su umeci sa svojim znakovima in margine, a u sam tekst je umetnuto iza: *domini Gregorii »divina providentia«*.

In margine nalazi se zapisano pismom XVII. stoljeća »Instrumenta Donationis D. Joanne Vitali subtus S. Teclam«, što je znak, da je netko čitao u to vrijeme ove dokumente.

I u XIX. stoljeću Alačević ih je čitao i prepisao, ali s dosta pogrešaka.

Cvitan Desomanić zatražio je ovjerovljenje svojih dokumenata od splitskoga Kaptola i Kaptol je dovršio prijepise i ovjerovio ih 16. siječnja 1378. Nije naznačeno, tko je izvršio prijepis. Ovaj prijepis pomiče unatrag za punih jedanaest godina ranije od dosadašnjega poznavanja prava splitskog Kaptola u svojstvu *locus credibilis*. Sufflay je označio kao prvu ispravu ovjerovljenu od toga Kaptola datumom 24. lipnja 1389. On se poslužio samo štampanim dokumentima, a ovaj neštampani iz 1378. korigira Sufflayevu tvrdnju.³⁰

Dokumenti, koje je donio Cvitan, nisu svi originalni, već ih ima i kopija, i to kopija vrlo recentnih dokumenata, kao na pr. prijepisa pisma Karla Dračkoga od 18. srpnja 1373. i drugog od 24. travnja 1374. Neki su prijepisi potekli od samoga splitskoga Kaptola, i to oni prvi među ovdje publiciranim, koji se ovako opisuju: »Primo et principaliter copiam nonnulorum publicorum instrumentorum accpiatorum vel nostro capitulari autentico siggillo siggillatas in pendentes, munite super cera viridi et in cera alba vallatas, ut moris est nostrae ecclesie Spalatensis«. Ovim pravo splitskoga Kaptola kao »locus credibilis« dobiva još dalju, raniju vremensku granicu negoli je i sama godina 1378, jer prijepise ovih dokumenata već prije bijaše napravio splitski Kaptol.

Kanonici splitski opisuju i pečate na dokumentima. Splitska je crkva već tada imala tradicijom utvrđen pečat i opremu pečata. Već na saboru g. 1185. u Splitu osnaženi su zaključci pečatima pojedinih biskupa,³¹ a valjda i Kaptola. Pečat splitskoga Kaptola udarao se u zeleni vosak, a optočen je bijelim voskom. Pečat nadbiskupa Hugolina bio je duguljast (oblonge forme). Pečat mali, valjda na prstenu, vikara hercegova Rafaela de Surdis udaren je bio na crveni vosak. Pečat zadarskoga Kaptola također je ovalan »oblonge forme«, na crvenom vosku, optočen bijelim voskom, što je stalna tradicionalna, forma toga Kaptola »more dicti Capituli Jadrensis.« Uz taj unutrašnji pečat bio je i vanjski mali jednako na crvenom vosku optočen bijelim. Kaptol zadarski imao je tri vrste pečata.³² Na pismo datirano u Ka-

³⁰ Sufflay: Die dalmatinische Privaturkunde Wien 1904. str. 92, bilj. 3, Dr. F. Carrara: Archivio capitolare di Spalato, 1844 – str. 28. br. CXLVII.

³¹ Smičiklas: Cod. dipl. II. 192–194.

³² Carlo Federico Bianchi: Zara christiana vol. I. str. 172–173. (Kaptolski) pečat imao je tri različita oblika i dimenzije. Mali pečat upotrebljavao se za akta manje važnosti, veći oblog oblika upotrebljavao se u crkvenim poslovima važnijim, treći, najveći, služio je za potvrdu i osnaženje autentičnosti ili legalizaciju isprava. Ovaj posljednji romboidnog oblika bio je razdijeljen u tri razdjeljka: u prvome, gornjem bile su slike Spasitelja i sv. Petra apostola, u srednjem, koji je bio glavni dio, bila je slika sv. Anastazija, a u donjem jedan biskup jamačno sv. Donat.

šiću 6. kolovoza 1374. Karlo Drački utisnuo je samo pečat prstenom na crvenom vosku. Juraj Kurjaković ima također pečat s prstena na zelenom vosku. Kralj Ludovik udara pečat svoje sekretarije na crveni vosak. Uz pečate nalazimo i »signum notarii« notarov znak, kojim se osnažuju dokumenti.³³ Domaći splitski notari Amicus i Lucas, koji nisu bili carski notari »imperiali auctoritate« upotrebljavaju notarski znak »Amicus« na ispravama 25. XII. 1251. i 21. XII. iste godine i 22. VII. 1255 i 26. XI. 1255. »scripsi et consueto signo roboravi«, a Luka 8. V. 1270. »scripsi et roboravi«.^{34 i 35} Za kapelana Amika poznata i iz drugih isprava štampanih u Smičiklasovu Codexu godina djelovanja pomiče se u ranije doba za jednu godinu, jer u Smičiklasa dolazi prvi put u godini 1252., a ovdje godine 1251. Oni nisu u Klisu imali svoga notara, pa je ispravu napisao »Petrus quondam Bartholomei de Annobonis de Sercano, imperiali auctoritate notarius et iudex ordinarius et nunc juratus communis Spalati«; Bartolomej je došao iz Italije.³⁶ Splićani su zazirali od domaćih ljudi, pa kako su birali tuđince za načelnike, tako su u statutu odredili, da notar ne smije biti rodом iz Dalmacije: »Item statutum et ordinatum est (ommissis) eligatur unus bonus et ydoneus notarius, qui non sit de provincia Dalmatie«.³⁷ Ti su notari imali stan u naravi i određenu plaću, a u XIV. stoljeću birani su i za »iudices ordinarii«.³⁸ Kontrolu nad notarom vrši examiner.³⁹ U spomenutoj ispravi tu službu vrši Matej Crestoli Papalis i Matej quondam Crestoli Petri. Svjedoci su također prisutni, što je za notarski spis suvišno, ali jer se akt vrši na hrvatskom teritoriju, to je koncesija hrvatskim običajima, koji vole auktoritet svjedoka nego notara.

Karakteristično je, da je isprava pisana pred samim vratima grada Klisa, a ne u gradu i da nije ubilježen nijedan svjedok Klišanin. Datiranje isprava ovdje donesenih ima također svoje osebitosti. Invokaciju ima samo jedna od ovih isprava, i to ona, kojom podžupan kliški Mildrag izjavljuje, da ni on ni ijedan zvaničnik kraljev, pa ni kraljevski grad Klis nemaju nikakva prava na Vitalijevu baštinu. Ova isprava počinje invokacijom: »In nomine Dei eterni. Amen«. Zaključno Amen običajni je završetak splitskih isprava od XIII. stoljeća dalje, a inače u XIII. stoljeću svaki notar po volji ima svoju invokaciju.⁴⁰ Prvih pet isprava izdanih u Splitu g. 1251., 1255., 1270., datiraju dan mjeseca po tzv. bolonjskom načinu: die septimo exeunte dicembris, die undecimo exeunte dicembris, die nono exeunte julio, die quinto exeunte novembris, dakle do polovice mjeseca brojeći redovito, a u drugoj polovici odbijajući dane do svršetka prema sredini mjeseca. U Dalmaciji je ovakav način datiranja bio u običaju najviše u XIII. stoljeću.⁴¹

Posljednja isprava, izdana u Budimu, pismo kralja Ludovika datirano je: Datum Bude in dominica Invocavit (1375), što odgovara prvoj nedjelji Korizme, kad pristup u misi počinje tom riječju. Te je godine Uskrs bio 22. IV.,

³³ Sufflay: o. c. str. 82-83.

³⁴ Idem str. 37 i 78.

³⁵ Idem str. 100 bilj. 2.

³⁶ Idem str. 106.

³⁷ Statuta et leges Civitatis Spalati - ed. Hanel str. 51.

³⁸ Sufflay: o. c. str. 26.

³⁹ Sufflay: o. c. str. 28.

⁴⁰ Idem o. c. str. 50.

⁴¹ Idem str. 162.

a nedjelja Invocavit dne 11. III. Šufflay tvrdi, da se ovakav način datiranja po pomičnim svetkovinama ni u crkvenim ispravama ne nalazi u Dalmaciji do svršetka XIV. stoljeća.⁴² Ne obazirući se na ovu ispravu, koja nije izdana u Dalmaciji, ipak nalazim takvo datiranje u splitskom kaptolskom arhivu u relaciji iz god. 1369. istoga Kaptola kralju Ludoviku o štetama, koje je nanio primorski ban Emerik kninskom biskupu. Tu se datira po nepomičnim i pomičnim svetkovinama na pr. *tertia die post festum Epifanie Domini*, *quarto die festi Circumcisionis*, in *dominica Palmarum*, in *festo Pentecostes*, die *dominica proxima post festum Purificationis*. Uopće u toj relaciji svi su datumi označeni crkvenim svetkovinama.⁴³

Kod datiranja uz godine označene su i indikcije. Da li je indikcija računata po carigradskom načinu (početak 1. IX.) ili po Bedinu (26. IX.), ne može se odrediti za godine 1251. i 1255., ali svakako nije po rimskome načinu, jer godine 1251. dneva 21. XII. bila bi po rimskom računanju indikcija deveta, a u ispravi je deseta, 25. XII. 1251. rimska je indikcija također deveta, a u ispravi je deseta, 22. VII. sve tri su indikcije 13., dok za 26. XI. 1255. rimska bi bila 13., a carigradska i Bedina 14. Kako je naznačeno u ispravi, pa opet 8. V. 1270., sve tri su 13. U Dalmaciji je vremenska granica, kad je uvedena Bedina indikcija 1251.–1275., dakle iz doba prednjih dokumenata.⁴⁴

U prvih pet isprava svjedoci se navode kratkom formulom u eshatologu: *testes, testibus in presentie et testimonio*, kako je bio običaj kod splitskih notara, koji su se još držali starijih hrvatskih i dalmatinskih oblika ovih dijelova isprave.⁴⁵ Pod utjecajem carskih notara u Splitu u kasnijoj polovici XIII. stoljeća u instrumentima objektivnog oblika (prvi put 1275.) navode se svjedoci dužom formulom: *testes vocati et rogati* i sl. Zato u Hugolina nadbiskupa presudi 1350. bilježi se: *testibus ad predicta vocatis habitis specialiter et rogatis*.

Što se tiče dispozitivnog dijela isprava, prve i druge već je rečeno, kako one stoje na prijelazu dvaju razdoblja, subjektivne i objektivne forme dispozicije. Taj prijelaz opaža se i kod tih isprava u formuli darivanja »*inter vivos*«. Prva isprava od 21. XII. 1251. u subjektivnoj formi glasi: »*Ego Marcus Suete, de mea libera voluntate, ac gratia speciali tibi Joanni de Vitali, et tuis heredibus trado et do in perpetuum, nomine donationis que dicitur inter vivos, que amplius revocari non potest*« – Šufflay kaže, da se prvi put javlja ova klauzula »*inter vivos*« u Splitu g. 1258. Sada se i ovdje vremenska granica pomiče unatrag za sedam godina (1251).⁴⁶

I pravni zahtjev kod darivanja, da darovatelju obdarenik uzvratí nečim po čemu darivanje poprima oblik kupoprodaje,⁴⁷ održan je u toj drugoj ispravi, jer je obdareni Ivan Vitalis dao Marku Suete jednu tuniku od čvrstog platna »*et tu in remuneratione dedisti unam tunicam de stamine forti*«. Za lokalnu povijest grada Klisa ove nam isprave donose imena nekih

⁴² Idem str. 163.

⁴³ Katić: Ban Emerik Lacković otima dobra kninske biskupije (1368) *Croatia sacra*, 3, 1932 str. 1–12.

⁴⁴ Šufflay: o. c. str. 150.

⁴⁵ Idem o. c. str. 56.

⁴⁶ Idem o. c. str. 129 bilj. 3.

⁴⁷ Idem o. c. str. 128–129.

kraljevskih službenika u gradu Klisu. Podžupan kliški godine 1270. bio je Mildrag, kastelani su godine 1273. Ilija i Vladislav Vladislavić, a 1374. kastelan je knez Juraj Kurjaković, a vicekastelan Juraj Spirančić.

*

Selo Kučine zabačeno na padini Mosora u Srednjem vijeku bilo je važno zbog plodnosti svoga polja za Split, pa stoga i obiluje njegova prošlost pisanim dokumentima. Nalazeći se na granici između Klisa, Splita i Poljića, njegovi stanovnici imali su i pravnih i vojnih borba na raznim stranama. No njegovi dokumenti važni su i za povijest privatno-pravnih isprava, jer zbog svoje starosti i varijantama pravnih formula korigiraju donekle neke ustaljene nazore u hrvatskoj diplomatiji. Zabačeno u Mosoru, kao da se izmicalo i crkvenoj disciplini splitske nadbiskupije, pa premda sijelo arhipresbitera, ipak taj crkveni dostojanstvenik, kao i onaj u Klisu, nije držao celibat.

Samo ime sela zasvjedočeno u XII. stoljeću »Pod Kukom« interesantno je u grafiji Pot Chilco (Pod Klkom) za filologa. Određivanje granice ovoga sela u XVI. stoljeću linijom od Stobreča-Kamena do Solina pokazuje, na kako je uzak prostor bio stiješten Split u tursko doba.

Napokon Kučine s Mravincima i Kamenom jedina su sela u okolici Splita, koja imaju više starosjedilačkih plemena iz predturskog doba.

Sretan arheološki zahvat mogao bi iznijeti na vidjelo još više dokumenata o životu hrvatskog naroda u ovom kraju. Isprave svjedoče za stari živalj, još treba pronaći njegove crkve, grobove, natpise i oruđe i oružje.

Za topografiju i toponimiju ima među kučinskim ispravama interesantnih podataka na pr. Stagnje (viae veteres) uz brežuljak Sutikvu (Sv. Tekla) možda je stari put, kojim se dolazilo u selo, kojega se groblje našlo 1934. na Glavičinama. To je groblje iz X. stoljeća, pa ti stari putovi, stari 1374. vrlo su vjerojatno istovremeni s tim grobljem, koje je u najbližoj okolici.

Toponimi, koji su se sačuvali sve do danas, svjedoče, da se tu uz kontinuirani život i staro stanovništvo očuvalo i više nego nam isprave mogu potvrditi.

RÉSUMÉ

LE VILLAGE DE KUČINE ET 13 DOCUMENTS RELATIFS À SUTIKVA

Poursuivant ses travaux sur la topographie des environs de Split et les villages qui s'y trouvent, l'auteur présente l'histoire de Kučine, un des plus anciens villages du territoire entourant la ville de Split. Ce village est mentionné la première fois en 1144, sous le nom de *Pot Chilco*, ce qui correspond à la forme croate »Pod Klkom = Pod Kukom«. Ce nom lui a été donné d'après le grand rocher de Mosor au pied duquel le village est situé. À la même date (1144), à propos d'un arpentage, on cite les noms croates des champs Trstenik, Brno, Jedro, Kladive, Kamen et Stinica, conservés jusqu'à nos jours.

À la même occasion, on mentionne les noms croates des paysans qui y figuraient comme témoins. L'archiprêtre Vukota, dont le nom est mentionné à propos de la session de l'assemblée de la province ecclésiastique convoquée en 1185, a un fils, de même que l'archiprêtre de Klis portant le même nom, ce qui montre en même temps que les prêtres campagnards n'étaient pas tous disposés à adopter le célibat.

D'après les documents qui se rapportent aux possessions dans le champ de Kučine, on pratiquait la vente et le partage des terres selon le droit coutumier. À l'occasion de la délimitation des possessions du côté de Klis, il y avait souvent des conflits, notamment près de la colline Sainte-Thècle, dont le nom croate est Sutikva. Treize documents conservés au chapitre de l'archevêché de Split mentionnent ces conflits. Publiant le texte original de ces chartes, l'auteur analyse leurs formes diplomatiques (protocoles et eschatocoles, datation, convocation de témoins, apposition du sceau, copie), en complétant et corrigeant les résultats connus jusqu'ici par les travaux de l'historien croate Šufflay.

Ces documents remontent à la période de 1251-1375. L'auteur poursuit l'histoire du village de Kučine à l'époque des invasions turques, quand la forteresse de Klis jouait le rôle de poste d'observation contre les Turcs.

Pour conclure, l'auteur constate que le village de Kučine a partiellement conservé sa population de l'époque pré-turque, ainsi qu'on le voit d'après une liste des noms de familles actuelles de Kučine qui sont pareils à ceux mentionnés dans divers documents du XVe siècle.